

Lautsi o.fl. gegn Ítalíu

Dómur frá 18. mars 2011 - Yfirdeild

Mál nr. 30814/06

9. gr. Hugsana-, samvisku- og trúfrelsi

2. gr. 1. viðauka. Réttur til menntunar

Réttur til að menntun samræmist trúarskoðunum. Krossar í skólastofum.

1. Málsatvik

Kærandur eru þrír ítalskir ríkisborgarar, Solie Lautsi f. 1957 og tveir synir hennar þeir Dataico f. 1988 og Sami Albertin f. 1990, öll búsett á Ítalíu. Skólaárið 2001-2002 sóttu synirnir, sem voru þá 11 og 13 ára, grunnskóla á vegum ríkisins. Í öllum stofum þessa skóla hékk róðukross á vegg. Kærandi hélt því fram að þetta væri í ósamræmi við það trúleysi sem hún hafði alið börn sín upp við. Kærandi lét framangreinda afstöðu sína í ljós við skólayfirvöld og vísaði til dóms ítalsks áfrýjunardómstóls frá árinu 2000 þar sem komist var að þeirri niðurstöðu að það væri í ósamræmi við meginregluna um trúfrelsi, sem ítölsk stjórnskipan byggðist á, að sambærilegir krossar hengju uppi á kjörstöðum. Í maí 2002 ákvað yfirstjórn grunnskólans að taka ekki niður krossana. Ítalska menntamálaráðuneytið gaf í kjölfarið út yfirlýsingu til allra stjórnenda ríkisskóla sem var í samræmi við ákvörðun skólans.

Kærandi leitaði til stjórnsludómstóls héraðsins og hélt því fram að ákvörðun skólans bryti í bága við meginreglu stjórnarskrárinnar um trúfrelsi og hlutleysi hins opinbera. Ítalska ríkið hélt því fram að sú skipan að krossar hengu í skólastofum byggðist á konunglegri tilskipun frá 1924 og 1928. Stjórnsludómstóllinn veitti kæranda heimild 14. janúar 2004 til að skjóta málinu til stjórnskipunardómstóls Ítalíu svo fá mætti dóm um hvort krossar í skólastofum samræmdust stjórnarskrá ríkisins. Fyrir stjórnskipunardómstólnum hélt ítalska ríkið því fram að hið umdeilda fyrirkomulag væri eðlilegt þar sem krossinn væri ekki aðeins trúarlegt tákn heldur einnig merki eina trúfélagsins sem væri nefnt í ítölsku stjórnarskránni, kaþólsku kirkjunnar. Stjórnskipunardómstóllinn komst að þeirri niðurstöðu 15. desember 2004 að hann ætti ekki lögsögu málinu þar sem umdeilt ákvæði byggðist frekar á reglugerð en lögum. Stjórnsludómstóll hafnaði síðan kröfu kæranda. Dómstóllinn vísaði til þess að krossinn væri tákn ítalskrar sögu og menningar. Af því leiddi að krossinn væri tákn ítalskra auðkenna og þar með merki jafnræðis, frelsis og umburðarlyndis og jafnframt aðskilnaðar ríkisins frá trúarhreyfingum. Í febrúar 2006 komst áfrýjunardómstóll að sömu niðurstöðu með vísan til þess að krossinn væri orðinn tákn trúlausra gilda ítölsku stjórnarskrárinnar og endurspeglaði borgaraleg gildi.

2. Meðferð málsins hjá Mannréttindadómstólnum

Kæran

Kærandur héldu því fram að það fyrirkomulag að hafa róðukross á vegg í skólastofum bryti gegn rétti þeirra til þess að börn fengju menntun og kennslu í samræmi við trúar- og lífsskoðanir þeirra samkvæmt 2. gr. 1. viðauka sáttmálans og trúfrelsi þeirra samkvæmt 9. gr. Þá hefðu þau sætt mismunun í samanburði við kaþólska foreldra og börn þeirra þannig að brotið hefði verið gegn 14. gr. sáttmálans.

Niðurstaða deildar

Deild dómstólsins komst að þeirri niðurstöðu í dómi frá 3. nóvember 2009 að brotið hefði verið gegn rétti kæranda samkvæmt 2. gr. 1. viðauka skýrðri til samræmis við 9. gr. sáttmálans. Þann 28. janúar 2010 fór ítalska ríkið fram á að málinu yrði vísað til yfirdeildar dómstólsins samkvæmt 43. gr. sáttmálans og 1. mars sama ár samþykkti nefnd yfirdeildar dómstólsins að taka málið fyrir

Niðurstaða

Dómstóllinn vísaði til dómaframkvæmd sinnar um að skuldbindingar aðildarríkja Evrópuráðsins, varðandi trúar- og skoðanafrelsi foreldra, ná ekki aðeins til kennslu í ríkisskólum og hvernig henni er hagað heldur ná þær til allra þátta kennslunnar og starfsemi skólanna. Þegar yfirlögd hafa umsjón skólamála og sjá um skipulag skólaumhverfisins í heild sinni samkvæmt landslögum verði slíkt skipulag að uppfylla skyldur sáttmálans. Ákvörðunin um það hvort að róðukrossar hangi á veggjum skólastofa væri á ábyrgð ítalskra yfirvalda og féll því innan ramma 2. gr. 1. viðauka. Ákvæðið skuldbindi ríki, í aðgerðum sínum í kennslu- og menntamálum, til að virða trúarskoðanir og lífsviðhorf foreldra þegar kemur að menntun og kennslu barna þeirra.

Dómstóllinn áréttaði að þótt róðukrossar væru óneitanlega trúartákn hefðu ekki verið færð fram nein sönnunargögn fyrir því að uppstilling slíkra trúartákna á veggjum skólastofa hefði áhrif á nemendur. Hvað varðaði fyrsta kærandi taldi dómstóllinn að þótt hún teldi að ríkið hefði, með því setja reglur um róðurkrossa í skólastofum, virt að vettugi rétt hennar til að börn sín fengju menntun og kennslu í samræmi við hennar eigin lífskoðanir nægði það, eitt og sér, ekki til að um brot á 2. gr. 1. viðauka væri að ræða.

Ítalska ríkið benti á að krossar í kennslustofum helguðust af langri hefð og menningararfleifð sem ríkinu bæri að standa vörð um. Auk þess að vera trúartákn væri krossinn undirstöðutákn lýðræðis og þeirra gilda sem einkenndu vestræn samfélög og þar af leiðandi væri staðsetning þeirra í skólastofum réttlætanleg. Dómstóllinn benti á að þótt að ríki hefðu ákveðið svigrúm til mats um það hvort viðhalda ætti vissum hefðum takmarkaðist það svigrúm af skyldum ríkja til að virða þau réttindi sem fælust í sáttmálanum.

Ríki hefði einnig svigrúm til að marka stefnu sína í mennta- og kennslumálum og hvernig það kæmi til móts við mismunandi trúar og lífsskoðanir foreldra. Dómstólnum bæri ákvarðanir ríkja í þeim efnum, þar á meðal hversu mikið vægi þau gæfu trúarbrögðum, að því gefnu að með því væri ekki stefnt að því að innræta grunnskólanemendum ákveðin trúarbrögð. Spurningin um hvort krossar ættu heima í kennslustofum félli innan svigrúms ríkja til mats, einkum í ljósi þess að ekki væru samræmd viðhorf til álítaefnisins í aðildarríkjum.

Þótt ítölsk stjórnvöld gerðu trúarbrögðum meirihluta landsmanna herra undir höfði en öðrum trúarbrögðum með þessu nægði það eitt ekki til þess það teldist innræting trúarbragða sem bryti gegn 2. gr. 1. viðauka. Dómstóllinn taldi að líta til annara atriða í þessu sambandi. Krossarnir tengdust ekki skyldubundinni kristnifræðslu í skólum og auk þess hefði ríkið tryggt trúfrelsi nemenda af öðrum trúarbrögðum með því leyfa öll trúartákn sem og klæðnað sem tengdist trúarbrögðum í skólum og gefa þeim kost á sinni eigin trúarbragðafræðslu. Því var ekkert sem benti til þess að yfirlögd sýndu nemendum annara trúarbragða en kristni eða trúlausum nemendum vanvirðingu á einhvern hátt.

Dómstóllinn komst að þeirri niðurstöðu að sú ákvörðun ítalskra stjórnvalda að hafa krossa í kennslustofum landsins hefði verið innan svigrúms þeirra til mats og ekki farið gegn rétti foreldra til að ala börn sín upp til samræmis við sínar lífskoðanir. Ríkið hafði því ekki brotið gegn rétti fyrsta kæranda samkvæmt 2. gr. 1. viðauka sáttmálans. Dómstóllinn komst að sömu niðurstöðu varðandi síðari tvo kærendur.

Í ljósi þessarar niðurstöðu taldi dómstóllinn óþarfi að athuga sérstaklega hvort brotið hefði verið gegn öðrum ákvæðum sáttmálans.

Tveir dómarar skiluðu séráliti.